

le posameznega gotovega hipa duševnosti (impresionizem), temveč to, kar je tipično (Prešeren). Zato je tudi povsem razumljivo, da je pesnik vzljubil Ketteja, ki mu je posvetil sonet:

D a h.

Svaku srodnu dušu dira svojim zvukom,
drumom kuda hodi širi nebulozu
i prazninu sveta kudi večnim mukom
a strahotom mira bije ljudsku prozu.

O n j e s a m i d u b o k. A kad zvučnim lukom
probudi za rosu zoru i mimožu,
uskrsnule stvari, smehom i jaukom,
prodiru u crnu svetinju i grozu.

Širom zemlje stupa s tajnom i sa ručkom.
Sva ga srca žude, trepeču sva nedra
ko za neku ljubav otrovnu i jaku;

— no kad carski prode celim belim krugom,
i nijednog čela ne bude več vedra
gubi se ko oblak, u zlatu i mraku.

V zadnjem sonetnem ciklu je pointa vse zbirke: otroci časa smo, na licu nosimo žig trpljenja in kot luč v gluhi puščavi zasveti ljubezen in nam je edino dano le še čakanje na smrt. Poslednji verz izzveni v večno-večni vprašaj: »Šta to znači?«

Iz vseh pesmi diha odkritosrčnost, ki odtehta vso eksotično navlako kot jo neredkoma očitajo moderni in ki je le bogato nakičeno zagrinjalo, za katerim zeva široka praznina njihove notranjosti.

Miran Jarc.

Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1921. Izdala in založila Družba sv. Mohorja na Prevaljah. Vojska je ubila poljudnost častitljive ljudskovzgojne Mohorjeve knjige. Komaj še polovica udov se je ohranila od sijajnega števila devetdesetih tisočev. Tudi oblikovno je utrpela Mohorjeva knjiga škodo. Koledar je komaj še oblikovno soroden močnim svojim predhodnikom. Vsebinsko je omeniti v njem leposlovno pisane Meškove spomine »Na begu« (5. januarja 1819), P. Perka črto o »Sinahi«, ki je vsaj meni neokusna s tisto besedno poento otroškonaivne iznajdljivosti: »A n g e l a — ti si m o j a n g e l l« Vesel sem Fr. Smodeja, ki je ocenil v pokojnem dr. Lovru Pogčniku slovenskega pesnika, kar je bil Dom in svet (Levu Leviču) tako neumljivo — pozabil. Članek o P. St. Škrabcu je zajemljiv, a v »Koledar« ne sodi, kamor je prišlo, po pravici poročilo o odkritju spominške plošče velikemu slavistu. Nekaj strani je odmenjenih orlovskemu taboru v Mariboru, Tesen je Šarabonov pregled »Svetovnih dogodkov«. Tako je »Koledar« ves reven in neznaten, samo še za to, da je; prav neradovoljen simbol je vse naše koroške mizerije in mizerije v uredništvu Mohorjeve knjige, kjer menda faktorji določujejo obliko in vsebino gotovih knjig. Ne! Je pa že lepša nagla katastrofalna smrt, kakor taka večletna jetika, ki govori že toliko let iz banavzično omlednih stavkov v tajniškem »Glasniku«, ki so vedno zopet živ dokaz, da uredniki Družbenih knjig že zdavno niso več svoji nalogi kos.

Dr. I. Pregelj.

Anton Melik: **Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev.** I. del str. 228, II. del str. 313. — 8°. (Pota in cilji, zbirka poljudno-znanstvenih spisov, zv. 1—3. Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1919—1920.)

Kakor je okoren sedanji oficialni naslov naše skupne domovine, tako navaja pričujoča zgodovina opravičeno v naslovu imena treh že sedaj politično ujedinenih jugoslovanskih plemen. Kajti kljub temu, da beleži naša prošlost mnogo momentov zajedniškega sožitja, mora priti avtor in čitatelj vendar do zaključka, da je politična razkovanost ter kulturna razdvojenost le prečesto in predolgo vsiljevala posameznim plemenom posebna pota, jim delila različno usodo, preden so prišla končno do skupnega cilja.

Pisatelj te koristne in potrebne knjige se je žal omejil vse preveč na opis raznih, za celokupni razvoj dostikrat malopomembnih političnih dogodivščin. Med obširnim pripovedovanjem o bojnih praskah in rodbinskih težnjah številnih vladarjev in knežičev se na nekaterih mestih vpleteni drobci iz kulturne zgodovine naravnost izgubljajo. Moderen historiograf pa bi nikakor ne smel omalovaževati vpliva in pomena notranjega, duševnega življenja narodovega kot važnega gibalca v razvoju in poteku tudi zunanje-političnih dogodkov. V tem pogledu je značilno, da avtor v seznamu glavne literature ne navaja Jirečkovega dela »Staat und Gesellschaft im mittelalterlichen Serbien« (Denkschriften der kais. Akad. der Wiss. in Wien, ph.-h. Kl., Bd. 56, 58, 1912, 1914), ki na obširno razpravlja o notranjem ustroju in kulturno-političnih razmerah srbskega naroda, marveč le njegovo »Geschichte der Serben«, v kateri je o mnogočem omenil le rezultate iz prvoimeno-vane razprave.

Pa ne samo v srbski ali hrvaški, tudi v naši ožji slovenski povestnici bi se dalo v tem oziru dodati še to in ono.

Že glede prvotnega naseljenja se drži pisatelj še vedno teorije, da so vsi južni Slovani prišli v svoja sedanja bivališča od izliva Donave sem. — Razmerje drosenskega poganstva do krščanstva bi se dalo pojasniti tudi z okoliščino, da so Slovenci z imenom krščenik, krščenica označevali človeka, ki jim je moral biti s svojo službo na razpolago.

Pravni in socialni pomen vojvodskega ustoličenja je dalje vse premalo poudarjen. Izgovor, da je »popis obreda pri nas splošno znan«, našim sodržavljanom drugega narečja gotovo ne bo dovoljno pojasnilo, kakor tudi ne obilim domačim nevednežem. Tudi ne omenja, kolike važnosti je bila za ves naš kulturni razvoj XIX. stoletja ustanovitev stolice slovenskega jezika na ljubljanskem liceju. Pri opisu slovenske in hrvaške protestantske književnosti bi ne smel izostati naš prvi zajedniški (leta 1578. v Ljubljani umrl) književnik Jurij Juričič iz Vinodola, ki je izdal skupno zbirko slovenskih in hrvaških pesmi ter prestavil v slovenščino 2. in 3. del Spangenbergove postile. Istotako bi bilo omeniti bogato istrsko glagoljaško literaturo: kronike, pesmi, listine, sodne zapisnike in notariatske knjige, v narodnem jeziku pisane. O Dušanovem velepomembnem zakoniku pravi Melik nakratko, da je to zbirka sodobnih srbskih zakonov pod vplivom bizantinske zakonodaje. Gotovo, da so Srbi poznali grške pravne uredbe, če že ne iz življenja, pa vsaj iz sistematično urejenih kodifikacij (nomokanoni, proheironi). Jireček je dokazal, da je bila med srbskim in bizantinskim pravom bistvena razlika in da je Dušan uporabljal predvsem razmeram njegove države prikladnejše statute